

KOULULAISPAKETTI: POLTETTU ORANSSI

JOHDANTO

Turun ylioppilasteatterin *Poltettu oranssi* on läpisävelletty tanssi- ja teatteriteos. Käsikirjoituksen on kirjoittanut Eeva-Liisa Manner (1921-1995), jota pidetään yhtenä tärkeimmistä sotien ajan jälkeisen Suomen lyyrikoista.

Eeva-Liisa Manner tunnetaan muun muassa kirjailijana, lyyrikkona, kriitikkona sekä suomentajana. Hänen tunnetuimpia teoksiaan ovat muun muassa *Mustaa ja punaista*, *Tämä matka* sekä *Kävelymusiikkia*. Hänen teoksensa muokkasivat suomalaista modernismia ja uudistivat suomalaista runoilmaisua.

Kirjoittana Manner on monipuolinen. Hänen runoissaan sekoittuvat usein vastakohtat: hämärä ja kirkas, menneisyys ja tulevaisuus, järki ja tunne. Usein runoissa sekoittuvat eri aikatasot, ja kieli liikkuu hetkessä menneisyydestä nykyisyyteen, muistoista tähän hetkeen. Aiheiltaan tekstit ovat filosofisia, ja käytetty kieli täynnä symboleja ja metaforia.

Poltettu oranssi – balladi sanan ja veren ansoista (1968) on Eeva-Liisa Mannerin kirjoittama näytelmä. Alaotsikkonsa mukaan näytelmä "tapahtuu pikkukaupungissa kymmenluvulla ennen I maailmansotaa". Tapahtumat sijoittuvat 1900-luvun alun porvalliseen kotiin, josta perheen tytärtä viedään psykoterapeutin pakeille. Näytelmän nimi viittaa tytön unissaan näkemäänsä hevoseen, jonka nimi on *Poltettu oranssi*.

Psykoanalyttinen näytelmä voidaan nähdä niin aikakautensa kuvaukseksi kuin ajattomaksi perhesuhteiden tutkimukseksi.

TEHTÄVÄT

Tehtäviä saa vapaasti muokata. Voit valita vain osan tai käyttää kaikkia, tai käyttää materiaalia oman opetusmateriaalin pohjana.

1. Eeva-Liisa Mannerin *Poltettu oranssi*

1a) Pohtikaa näytelmässä käytettyä dialogia. Millaista dialogin kieli on? Miten hahmot suhtautuvat toisiinsa? Onnistuvatko he puhumaan toisilleen? Jos eivät, niin miksi?

1b) Marinan isä toteaa näytelmässä seuraavasti:

"Tulee syvä suru, kaikesta. Ei se ole minun suruani, vaan luomakunnan surua. Tulee sota. Sota sekoittaa kirjanpitori ja kukkamaani, niin kuin avioliitto on turmellut vaimoni hermot. Ja tyttäreni."

Mitä Marinan isä tarkoittaa repliikillä? Mitä Eeva-Liisa Manner tarkoittaa repliikillä?

1c) Näytelmä on vahvasti psykoanalyttinen. Psykoanalyysillä viitataan psykologian tieteenalaan, jossa tarkastellaan tiedostomatonta. Varhaisessa psykoanalyysissä uskottiin, että yksilön mielenhäiriöitä aiheuttavat "sielun konfliktit", jotka selittyvät esimerkiksi lapsuuden kokemuksilla. Psykoanalyysin isänä pidetään Sigmund Freudia.

Millaisia psykoanalyysin piirteitä löydät esimerkiksi Marinan perheen kuvauksesta? Miten näytelmä pyrkii selittämään esimerkiksi Marinan käytöksen? Miten tohtori pyrkii selittämään Marinan käytöstä?

1d) Näytelmän nimi on *Poltettu oranssi*. *Poltettu oranssi* on myös hevonen, jonka Marina näkee unissaan. Mitä *Poltettu oranssi* tarkoittaa näytelmän nimenä? Mitä hevonen näytelmässä merkitsee tai symboloi?

2. Turun ylioppilasteatterin *Poltettu oranssi*

2a) Pohdi näytelmän kokonaisuutta (näyttelijäntyö, äänimaailma, lavastus, puvustus, ohjaus, teksti...) Mitkä elementit jäivät sinulle mieleen ja miksi? Miten elementit tukivat toisiaan?

2b) Turun ylioppilasteatterin tulkinnassa isona elementtinä on tanssi. Ohjaaja Mikko Kaikkonen kommentoi tekstin ja tanssin suhdetta seuraavasti:

"Mannerin tekstissä tiivistyy minua kiehtovaan teatteriin liittyvä ajatus, että dramaturgia on ajatuksen avaruudet. Tällaiseen teatteriin mielestäni kuuluu myös tanssi vahvasti aistisena ja joustavana ilmaisulajina. Tässä tulkinnassa tanssi on keskeisenä osana. Sen tehtävänä ei ole tehdä näkymätöntä näkyväksi tai paljastaa mitään. Sen tehtävä on pikemminkin sitoa tarinan kohtaloita laajempiin yhteyksiin ja paljastaa inhimillisen tahdon illusiomainen luonne."

Millaisena sinä tulkitset tanssin roolin näytelmässä? Mitä tunteita tanssi sinussa nostatti? Mitä havaintoja teit tanssin tyylistä?

2c) Alatekstillä tarkoitetaan ilmaisua, jossa paljastetaan hahmojen todelliset tahdonsuunnat — hahmot voivat esimerkiksi sanoa ”haluavansa kahvia” mutta tahtovat oikeasti muuta. Usein hahmot eivät itse tiedä tätä tai eivät suostu myöntämään sitä itselleen, mutta yleisö huomaa nämä ristiriidat. Millaisia alatekstejä sinä löysit Turun ylioppilasteatterin tulkinnasta?

2d) Ohjaaja valitsee yhdessä työryhmän kanssa elementit, jotka näkyvät ja kuuluvat lavalla katsojille. Ohjaaja myös yhteistyössä näyttelijöiden kanssa päättää, mitä asioita tekstissä korostetaan ja millaisia hahmoja lavalla nähdään.

Millaisena koit ohjaustyylin ja/tai ohjausvalinnat? Mikä kiinnosti sinua? Jäitkö pohtimaan joitain ratkaisuja? Millaiseksi luonnehtisit *Poltetun oranssin* ohjausta?

3. Luovat tehtävät *Poltetun oranssin* pohjalta

3a) Kirjoita runo, jossa käytät ainakin yhtä elementtiä tai ajatusta *Poltetusta oranssista*. Elementin tai ajatuksen ei tarvitse olla konkreettinen, eikä lukijan tarvitse tunnistaa sitä tekstistä. Pohdi runossa, millainen maailma *Poltetussa oranssissa* on, ja pyri näyttämään siitä lukijalle jotain.

3b) Piirrä/maalaa kuva tai ajatus *Poltetun oranssin* pohjalta. Kuvassa ei tarvitse olla konkreettisia elementtejä näytelmästä, eikä kuvan tarvitse olla näytelmän pohjalta tunnistettava. Pohdi kuvassa, millainen maailma *Poltetussa oranssissa* on, ja pyri näyttämään siitä lukijalle jotain.

3c) Kirjoita tai piirrä kuva Marinan mielenmaisemasta. Miltä Marinan mielenmaisema näyttää? Pohdi, mitä elementtejä se sisältää, mitä värejä siellä on, muotoa, kieltä jne. Voit käyttää hyödyksi psykoanalyttistä ajattelua.